

Kern Tamás

A 2011-es védelmi költségvetés a gazdasági stabilizáció fogságában

A Századvég Politika Elemzések Központjának tudományos főmunkatársa írásában a 2011-es honvédelmi költségvetést elemzi.

„A költségvetési tervekről mostanság folytatott tárgyalások fényében úgy tűnik, hogy a tárca legalábbis nominálértékben megkapja az előző években folyósított összeget. Így öröndetes módon a tervezett fejlesztésekhez elengedhetetlenül szükséges anyagi támogatáshoz hozzájut” – nyilatkozta Fodor Lajos, a Honvédelmi Minisztérium közigazgatási államtitkára 2010 novemberében, nem sokkal azután, hogy a kormány benyújtotta a 2011-es költségvetés tervezetét az Országgyűlésnek. Az illetékes államtitkár szavai egyértelműek: 2011-re a honvédelmi ágazat költségvetési támogatása legfeljebb nominális értelemben követheti az elmúlt években tapasztalt központi ráfordítás mértékét (körülbelül a GDP-arányos 1%-os szintet), reálértékben érzékelhető növekedésről nem beszélhetünk. Ugyanakkor ne feledjük: az ország továbbra sem mentesült a gazdasági világválság, valamint az elmúlt évek kormányzása okozta pénzügyi recesszió negatív következményei alól.

A 2010 kora nyarán felálló új kormányzat számára nem adatott meg saját politikai és gazdasági prioritásainak gyakorlatba ültetése, helyette a gazdaság stabilizálására, az Európai Unió és a nemzetközi pénzügyi piacok megnyugtatására, a társadalmi krízis okozta feszültségek enyhítésére kellett fordítania energiáit és a költségvetési források túlnyomó részét. Ebben a gazdasági-pénzügyi helyzetben a jövő évi költségvetés szá-

mításakor – a korábbi években tapasztaltaknak megfelelően – a honvédelmi ágazat finanszírozási prioritásainak figyelembe vételére ismételten a „maradékelnv” alapján került sor, más szóval: a 2011-es honvédelmi költségvetés a gazdaságpolitikai stabilizáció fogságában „szenved”.

A védelmi kiadásokat befolyásoló tényezők

Az egyes országok a költségvetési forrásait igen eltérő mértékben fordítják védelmi kiadásukra. Az egyes nemzetek védelmi költségvetését a következő tényezők befolyásolják leginkább:

- a politikai osztály és a társadalom veszély- és fenyegetettség-érzése;
- a katonai szövetség léte vagy hiánya, illetve a szövetség tényéből eredeztethető hatások;
- az ország belpolitikai helyzete;
- az ország gazdasági-pénzügyi és szociális állapota;
- az ország biztonság- és katonapolitikai koncepciója.

Már a faktorok pusztá felsorolása mélyebb elemzés nélkül is világossá teszi számunkra, hogy jelen pillanatban egyik változónak sincs a mai körülmények között olyan elementáris hatása a politikai döntéshozókra, melynek következtében a védelmi büdzsé

sarokszámjai jelentősen elmozdulnának a többletfinanszírozás irányába az előző években tapasztalt forrásmegosztásokhoz képest. S valóban, ilyen negatív, elsősorban gazdasági-szociális tendenciák érvényesülése esetén joggal vetődik fel a kérdés, hogy az új kabinet a védelmi szféra továbbfejlesztését biztosító kormányzati feladatok többletköltségének pénzügyi garanciáit képes-e és akarja-e egyáltalán vállalni. Annak ismeretében, hogy a nemzeti szuverenitás katonai értelemben nincs veszélyben, az ország a világ legerősebb szövetségi rendszerének (NATO, EU) tagja, a katonai jellegű fenyegetettség érzése mind az elit, mind a társadalmi makrocsoportok részéről kimutathatatlan, az ország belpolitikai helyzete az elmúlt kormányzati periódushoz képest stabil és legitim, s a katonai költségvetési források befagyasztása eddig sem váltott ki komolyabb szakmai-társadalmi ellenállást.

A védelemre és a biztonságra fordított kiadások nagysága ráadásul mindig eseti politikai döntések eredménye. S valljuk be, mai ismereteink szerint a politikai osztály – s mindenekelőtt annak kormánypárti frakciója – a fentiek figyelembevételével pragmatikus döntést hoz akkor, ha a védelmi költségvetés legfeljebb szinten tartásról dönt. Állítjuk ezt annak ellenére is, hogy a döntés a honvédelmi alrendszerben dolgozó állomány számára akár kedvezőtlen következményekkel is járhat, sőt, nem találkozik a NATO és egyes magyar jogszabályi (például Nemzeti Katonai Stratégia, a „Magyar Honvédség további fejlesztésének irányairól” szóló 57/2007-es országgyűlési határozat) elvárásokkal sem. Ezek a normatív dokumentumok ugyanis arra „kötelezik” a parlamentet (és a kormányt), hogy az ország teherbíró képességével összhangban a katonai kiadásokra fordított költségvetési források GDP-résarányát törekedjenek folyamatosan közelíteni a NATO-tagállamok átlagának

megfelelő arányához. A 2010-es – és az azt megelőző évek – költségvetési adatainak ismeretében azonban kijelenthetjük: Magyarország még jelzésértékűen sem indult el a NATO-tagállamai által teljesített finanszírozási átlaghoz való felzárkózás irányába. Így bármennyire is pragmatikus ez a döntés és a mögötte meghúzódó mentalitás, azt mindenképpen jeleznünk kell, hogy hosszabb távon a védelmi ágazat „maradékélven” történő működtetése már nem tartható fenn. Szakítani kell azzal az 1990-es évek eleje óta tapasztalható – bár az ezredforduló idején néhány évre felfüggesztett – költségvetés-tervezési folyamattal, amelynek következtében a katonai-stratégiai tényezők szerepe jelentéktelenné vált, a honvédelmi forrásokat szinte kizárólag a pénzügyminisztérium vezérelte gazdasági prioritások határozták meg. Csak bizakodhatunk az ágazatot irányító miniszter, Hende Csaba korábbi szavaiban, aki a miniszteri kinevezését megelőző parlamenti meghallgatása alatt világossá tette, hogy a következő években GDP-arányosan készül növelni a honvédelmi kiadásokat. Kifejtette ugyanakkor azt is: „a kasszakulcsot még nem vettük át”, az állam vagyoni helyzetének átvizsgálása után fog eldőlni, mik a lehetőségek. Úgy tűnik, 2011-ben ezek a realitások.

A költségvetés fő prioritásai 2011-ben

A Magyar Köztársaság 2011-es költségvetési törvénytervezetének általános indoklása szerint a magyar gazdaságot jellemző folyamatokat, a gazdaság teljesítőképességét 2011-től egyrészt a globális világ-gazdasági válság negatív hatásainak kifu-tása, másrészt a kormányzat új, növekedésorientált gazdaságpolitikájának bevezetése révén mind a külső, mind a belső

feltételek oldaláról várhatóan a megelőző időszaknál kedvezőbb tendenciák alakítják majd. Az indoklás azonban leszögezi azt is, hogy az elmúlt évekre jellemző mély válságból való kilábalás azonban csak fokozatosan történhet meg, azaz a tervezet kockázatokkal is számol.

A kormány gazdaságpolitikájának középpontjában a gazdasági növekedés beindítása mellett már a választási programban is szereplő foglalkoztatásnövelés áll úgy, hogy mindeközben a költségvetés stabilitását és konszolidációját is meg kell teremteni. Az előterjesztő szerint a magyar gazdaság növekedési problémái mögött elsősorban az alacsony foglalkoztatottsági szint áll, amely a gazdasági krízis körülményei között – sajnálatos módon – tovább csökkent. Ezért a kormányzati gazdaságpolitika kiemelt célja, hogy tíz éven belül egymillió új munkahely jöjjön létre az országban. Az általános indoklás szerint az ezt megalapozó – adópolitikai, az üzleti környezet fejlesztésére, a keresletorientáltabb oktatás működtetésére vonatkozó – intézkedések bevezetése már megkezdődött. A várakozások szerint a kedvezőbbé váló külső és belső feltételek között a gazdaság már 2011-ben is dinamikusabbá válhat, így a kormány azzal számol, hogy a GDP növekedése 2011-ben elérheti a három százalékot. Ez az ütem – szemben a 2010-ben várható 0,8%-os mértékűvel – már nem kizárólag a külső kereslet által hajtott exportnövekedésre alapozódik, hanem meghatározó szerephez jut benne a lakossági és vállalati fogyasztás, valamint a külföldi és belföldi (akár állami) beruházás is.

Már a kormányprogramban is kifejtett fiskális politika további célja a kormányzati szektor méretének és hiányának egyidejű és folyamatos csökkentése (bürokráciacsökkenés). Ez a prioritás köszön most vissza a költségvetési tervezetben is. A mérséklődő

deficit – a várakozások szerint – lehetővé teszi az adósságráta csökkenését, ezért a tervezet azzal számol, hogy javulhat a gazdaság külső egyensúlya. A jövedelemközponosítás és újraelosztás szűkítése pedig a magánszektor mozgásterét bővítheti, hozzájárulva ezzel is a gazdaság versenyképességének növekedéséhez. Az általános indoklás szerint az adó- és járulérendszer változásai is a foglalkoztatottság növekedését ösztönözhetik. Mindennek eredményeképpen a kormány szerint azzal, hogy 2011-re tovább csökken az államháztartás hiánya, eredményszemléletben a GDP három százaléka alatt marad. Ez a hiánycsökkentési ütem követelménynek tekinthető ahhoz, hogy – a maastrichti kritériumoknak megfelelően – az államadósság GDP-ben mért arányát és az infláció mértékét egyaránt csökkenteni lehessen. A dokumentum leszögezi végül: az államháztartás egyensúlyának javításával a kormány egyúttal biztosítja, hogy Magyarország teljesítse azokat a követelményeket, amelyek az euró bevezetéséhez szükségesek. Fontos cél továbbá a piacok és a nemzetközi szervezetek bizalmának visszaszerzése, ami önmagában javít a költségvetés helyzetén is.

Főbb prioritások, fontosabb ágazati célok:

- gazdaságélénkítés;
- munkahelyteremtés, a foglalkoztatás élénkítése;
- a családtámogatási rendszer erősítése;
- a kormányzati működés- és szervezetrendszer átalakítása, a bürokrácia csökkentése;
- a közrend és a közbiztonság növelése;
- az egészségügyi struktúra megreformálása;
- oktatási modernizáció;
- kedvezményes honosítási lehetőség megteremtése a határon túli magyarok számára;
- tanyafejlesztési program.

Mint látható, a költségvetési tervezet általános indoklásában a védelempolitikai célkitűzések mint meghatározó prioritások nem szerepelnek. A több mint harmincoldalas parlamenti anyagban mindössze egyetlen utalás található a honvédelmi költségvetésre vonatkozóan. Az indoklás leszögezi: a védelmi előirányzat 2011. évi forrásbővülése a NATO-tagságból adódó feladatok ellátására és a hadsereg egészére kiterjedő haderőátalakítás megvalósítására nyújt fedezetet. De vajon hol lelhető fel a tervezetben a forrásbővülés? A minisztériumi kommunikáció szerint ugyanis 2011-ben mintegy nyolckilenc százalékkal növekszik a védelemre fordítható állami finanszírozás mértéke a korábbi év költségvetési keretéhez képest. Többek között erre keresi a választ e tanulmány következő fejezete.

A 2011-es védelmi költségvetés legfontosabb sarokszámai

A költségvetési tervezet szerint 2011-ben a Honvédelmi Minisztérium, valamint a Magyar Honvédség katonai szervezeteinek alapvető feladata egyrészt a Magyar Köztársaság függetlenségének, területi épségének, nemzetközi szerződésekben rögzített határainak, lakosságának és anyagi javainak védelme, másrészt pedig NATO- és EU-tagságából eredő kötelezettségeinek teljesítése, hadfelszerelés-fejlesztési feladatainak végrehajtása. A tervezés során a minisztérium a fő hangsúlyt a Magyar Honvédség működőképességének fenntartására, professzionális jellegének erősítésére, nemzetközi (például afganisztáni szerepvállalás és annak bővítése) és a NATO-vállalások szükségleteinek biztosítására, a Gripen-bérlési díj és egyéb járulékos kiadásai esedékes kötelezettségeinek teljesítésére, valamint a 2011. évi EU-elnökségi fel-

adatok ellátására helyezte. A költségvetési javaslat a Tárca Védelmi Tervező Rendszerének (TVTR) eljárása alapján került összeállításra. A részletes költségvetési tervezési előírásokat „A Honvédelmi Minisztérium fejezet 2011–2014. évi költségvetési tervének összeállításához szükséges adatszolgáltatás rendjéről” szóló 186–5/2010. nyt. számú HM KÁT köriratban határozták meg.

A védelmi költségvetés kiadási oldala 2011-ben mintegy 275 milliárd forintban került megtervezésre: azaz a tárca a támogatási előirányzatból 255 milliárd forinttal, az Országos Egészségbiztosítási Pénztártól befolyó 13 milliárd forinttal, továbbá a működéshez kapcsolódó mintegy hétmilliárd forinttal kalkulál. Ez azt jelenti, hogy a 2011-es katonai költségvetés a prognosztizált GDP 0,97 százalékát teszi ki. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy az egy százalék alatti GDP-arányos finanszírozás félreértésekre adhat okot egyrészt a profiltisztítás miatt, másrészt az előző évi GDP-hez képest magasabbra prognosztizált 2011. évi GDP-adatból adódóan.

Ami a profiltisztítást érinti, a HM jövő évi költségvetéséből kikerül a „Hozzájárulás a hivatásos katonák kedvezményes nyugellátásának kiadásához” jogcím mintegy 27 milliárd forintos összege, ami a honvédelmi fejezet költségvetésének mintegy kilenc százalékát tenné ki. A fejezet prognosztizált GDP-hez viszonyított aránya ezen összeg beszámításával jóval meghaladná az egy százalékot. Így a 2010. és 2011. évi költségvetést összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy a minisztérium kiadási főösszege – a fent említett, illetve a 2010. évi költségvetési főösszegben szerepeltett „Hadfelszerelés-fejlesztési programok” jogcím nélkül – mintegy nyolckilenc százalékos növekedést mutat. Mint ismeretes, a „Hadfelszerelés-fejlesztési program” – a 2010. évre vonatkozó költségvetési törvény alapján – egyfajta központi zárolásként funkcionált, hiszen csak a

központi bevételi előirányzatok teljesítésének alakulása figyelembevételével, és a kormány külön engedélyével lehetett volna felhasználni. Ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy a honvédelmi tárca csak abban az esetben juthatott volna a mintegy 29 milliárd forinthez, ha a bevételi előirányzat (azaz a 2010-ben várhatóan befolyó adók és járulékok összege) 102,9 százalékon teljesül, ami-re egy gazdasági-pénzügyi válság közepette minimális esély mutatkozott. Ráadásul ez az egyelőre zárolt előirányzatot csak a szövetségi tagságból, a biztonsági környezetből és kihívásokból adódó katonai képességek kialakítása érdekében elindított, 2010-ben megvalósuló fejlesztési programokra lehetett volna fordítható. Ezt a zárolási fejezetet 2011-ben az új honvédelmi vezetés nem szerepelteti külön a büdzsé tervezetében, pontosabban beépült a katonai költségvetés főösszegébe.

Tovább növelheti a tárca forrásigényét elvi bevételként a MiG–29-es repülőgépek esetleges értékesítéséből származó bevétel, amit a Magyar Honvédség technikai modernizációjára használhat fel a minisztérium. Az Állami Számvevőszék jelentése szerint a minisztérium az ebből tervezett bevételt szabályosan nem vette figyelembe a fejezet felhasználható forrásai között, hiszen az üzlet realizálására nincs kellő garancia 2011-ben.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy az előző évekhez viszonyítva valóban megfigyelhető kisebb növekedés, ám ez is legfeljebb annyit jelent, hogy a honvédelmi költségvetés nominális értelemben szinten tartó jellegű, azaz reálértékű növekményről igazából nem beszélhetünk. Fontos továbbá leszögezni, hogy az Országgyűlés 2011-re is felhatalmazza a honvédelemért felelős minisztert, hogy az államháztartásért felelős miniszter előzetes egyetértésével a védelmi tevékenység, a NATO felé vállalt haderő-fejlesztési célkitűzések, valamint az előre nem

tervezett nemzetközi feladatok végrehajtása céljából a Honvédelmi Minisztérium fejezet címei, alcímei között – beleértve a címen belül kiemelt előirányzatokat is – indokolt esetben átcsoportosítást hajtson végre.

A Honvédelmi Minisztérium 2011. évi megtervezett költségvetési létszámkerete 27 500 fő, amely ezer fővel több, mint a 2010-es költségvetési létszám (26 500 fő). Örvendetes hír, hogy növekedés a szerződéses, illetve a hallgatói állománycsoportnál következik be. (Mint ismeretes, a költségvetési létszámot a 2202/2007. (X. 29.) kormányhatározattal módosított 2204/2006. (XI. 29.) kormányhatározat maximum 28 700 főben határozza meg.) Ezzel a lépéssel tehát a minisztérium a katonai állomány keretét 20 510 főre növeli a 2010-es 19 383 főről, s ezzel párhuzamosan a polgári állomány létszáma, még ha csak minimális mértékben is, de tovább csökken 7117 főről (2010) 6990 főre. A mintegy hétezer főt továbbra is a minisztériumi apparátus, a katonai ügyészségek, illetve legfőképpen az Állami Egészségügyi Központban dolgozó közszolgák teszik ki. A változások mindenképpen elismerésre méltók, ugyanakkor jelezniünk kell, hogy az állománykategóriák közötti arányok továbbra sem minősíthetők ideálisnak, a bürokrácia nagysága továbbra is „túlfejlettnek” nyilvánítható.

A teljes állományon belül a Honvédelmi Minisztérium igazgatása részére eredetileg 490 fős létszám volt engedélyezve, azonban az 1216/2010. (X. 19.) kormányhatározat további 60 fővel, összesen 550 fő létszámot határozott meg. A tervezett létszám tíz fővel magasabb a 2011-es EU-elnökségi feladatok ellátásával összefüggő egyes kérdésekről szóló 2155/2008. (XI. 5.) kormányhatározat alapján, így összességében a HM igazgatási létszáma 560 főben került megtervezésre. Ezzel a döntéssel – a minisztériumok többségével ellentétben – a HM Igazgatásra vonat-

kozóan nem történt meg az ötszázalékos általános kormányzati létszámcsökkenés.

A korábbi évekhez hasonlóan a védelmi költségvetés determinációját eredményezi, hogy a honvédelmi büdzsé legjelentősebb kiadási tételét a személyi juttatások teszik ki. Állítjuk ezt annak ellenére, hogy a minisztérium 2011-re nem tervezett illetményfejlesztést. Ugyanakkor a tárca vezetése abban bízik, hogy az új adórendszer révén emelkedni fog a katonák nettó illetménye. A költségvetés tervezetében erről pontos kalkulációk nem lelhetők fel, így ezt a várakozást óvatos optimizmussal kell kezelnünk. A humánállomány bér- és járulékterhe 2010-ben 132,1 milliárd forintot tett ki, ez a költségvetés 47,3 százalékát emésztette fel. Ehhez képest a 2011-es tervben hasonló nagyságú és arányú terheket ró az illetmény- és bérkiadás a honvédelmi költségvetési előirányzatra: a tervek szerint a jövő évben kicsivel kevesebbet, mintegy 129,8 milliárd forintot (47,2%) költhet az ágazat személyi juttatásokra (és a járulékokra), ami 2,3 milliárd forintos csökkenés a 2010-es évhez képest. Ez azonban úgy állhat elő, hogy amíg a rendszeres személyi juttatások (alapilletmény, illetménykiegészítés, illetménypótlék) mértéke 2010-höz viszonyítva mintegy 2,5 milliárd forinttal nőni fog (68,1 milliárd forintról 70,7 milliárdra), addig a nem rendszeres személyi juttatások (jutalom, ügyeleti díjak stb.), illetve a munkaadókat terhelő járulékok közel ötmilliárdos kiadáscsökkenést eredményezhetnek a tárca számára. A költségvetés megszorító jellegére utal, hogy elmarad a jutalmak kiosztása is, mi több, a kormánytisztviselők jubileumi jutalmát is 60 százalékkal csökkenti a tárcavezetés.

Működési és fenntartási kiadásokra a tárca az összkiadás mintegy 36 százalékát (kb. 99 milliárd forint) költi 2011-ben, ami kétszázalékos visszaesés a 2010-es tervezett támogatáshoz képest. Ezen belül

négy kiemelt kiadási területet különített el a minisztérium.

1. A legtöbb forrás, 42,4 milliárd forint a nemzetközi feladatok ellátása mellett logisztikai programokra, tárcaszintű központi feladatokra, a csapatok és intézmények saját hatáskörű beszerzésére fordítható. A nemzetközi feladatok közül a legjelentősebb kiadási tétel az afganisztáni szerepvállalás, amire 2011-ben – számolva az újabb hazai felajánlásokkal is –, mintegy 19 milliárd forintot tervez a kormány. Ez több mint hétmilliárd forinttal haladja meg a 2010-ben elköltött hasonló kiadási összeget. A KFOR-kontingens 3,7 milliárd forintból gazdálkodhat, míg válságkezelő és békeműveletek keretében felajánlott alegységek (NRF és Battle Group) esetében 100 millió az előirányzat, s a 2010. évhez hasonlóan „felülről nyitott”. A nemzetközi tagdíjak, tagdíj jellegű befizetések között a „Hozzájárulás a NATO költségvetéséhez” 4,4 milliárd forint tesz ki a NATO felé vállalt kötelezettség, a „Hozzájárulás az EU védelmi célú közös finanszírozású védelmi alapjaihoz” pedig 450 millió forintot.

2. Az elhelyezési, üzemeltetési, fenntartási és őrzésvédelmi szolgáltatás központi megvásárlására mintegy 33 milliárd forintot tartalmaz a tervjavaslat. A 2010-es költségvetésből még kiolvasható volt, hogy a minisztérium mennyit szán a közfelháborodást okozó és szakmailag nehezen védhető élőerős és technikai őrzésvédelmi feladatokra, ám a mostani tervezetben erre pontos adatot nem találtunk. A jelenlegi minisztériumi vezetés korábbi nyilatkozataiban élesen kritizálta a civil-polgári őrzésvédelemmel foglalkozó vállalkozások alkalmazásának szélsőséges technikáját, és hitet tett amellett, hogy ezt a gyakorlatot alapjaiban szünteti meg, s megszervezi, hogy a katonai ingatlanok védelmét a jövőben az önkéntes tartalékos állomány végezhesse. Erre utaló jel,

hogy a 2011. évi költségvetési tervjavaslat kidolgozása során már megkezdődött az Önkéntes Tartalékos Rendszer kialakítására vonatkozó főirányok meghatározása, és a feladatok végrehajtására a minisztérium 75 millió forint összegű kiadási előirányzatot állított be.

3. A működési célú támogatásokra 2011-ben összesen 14–15 milliárd forintot tervez költeni a minisztérium. Itt elsősorban a kezelésében működő nonprofit korlátolt felelősségű társaságok (például a HM Rekreációs és Kulturális Közhasznú Nonprofit Kft.) támogatása, a személyi állomány részére nyújtandó szociálpolitikai juttatások, valamint a társadalmi szervezetek (például a Magyar Hadtudományi Társaság) dotálása jöhet szóba. Így például az önkéntes haderőhöz kapcsolódó toborzási feladatokra, kutatások, elemzések, médiaprojektek, kiadványok, hagyományápolás, PR-célú feladatok támogatására, valamint kommunikációs tréningekre jelentős összeg jut a mintegy 5,3 milliárd forinttal gazdálkodó HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.-re fordítandó összegből.

4. Végül a működési és fenntartási költségeken belül 8,8 milliárdot tervezett a minisztérium a csapatok és intézmények központi természetbeni ellátásának biztosítása érdekében a logisztikai dologi kiadásokra. Ebben a költségvetési alrendszerben kisebb javulást prognosztizál írásunk a korábbi évben rögzített forrásokhoz (6,7 milliárd forint) képest.

A személyi juttatások (47,2%), valamint a működési és fenntartási kiadások (36%) mellett a honvédelmi költségvetés harmadik kiemelt kiadási előirányzata, a felhalmozási (fejlesztési) fejezet – a korábbi évekhez hasonlóan – a védelmi költségvetés veszteségének minősíthető. Noha a költségvetési források 16,8 százalékaival, mintegy 46 milliárd forinttal gazdálkodhat a jövő évben, ám a Gripen-

bérleti díj és az ezzel kapcsolatos egyéb járulékos költségek (például kiképzési repülési idő vásárlása) több, mint 32 milliárd forinttal szűkítik a fejlesztési pénzek nagyságát. Ebből adódóan 2011-ben mindössze 14 milliárd forint maradna haszthatatlan fejlesztési beruházások megkezdésére vagy folytatására, ám ebből a keretből finanszírozza az állam a NATO Biztonsági Beruházási Programjait is (3,6 milliárd forint), ezért 2011-ben is legfeljebb a védelmi költségvetés három-négy százaléka fordítható valódi katonai fejlesztésekre. Így például 2011-ben 565 millió forint jut laktanya-rekonstrukcióra, 480 millió helikopterek (Mi-8, Mi-17, Mi-24) javítására, 990 millió a betervezett gépjármű- és BTR-programra, és közel 2,1 milliárd forint híradó- és informatikai beruházásokra.

Következtetések

A költségvetési tervezet általános indoklása világossá teszi, hogy 2011-ben a kormány legfontosabb céljai között a gazdaság stabilizációja, a foglalkoztatottság növelése, a GDP-arányos államháztartási hiány három százalék alá csökkentése, valamint a nagy ellátórendszerek (például oktatás, egészségügy) reformjának beindítása szerepel. A honvédelmi ágazatnak a korábbi évektől eltérő többletfinanszírozására nincs fedezet a költségvetésben.

1. A védelmi kiadásokat befolyásoló tényezők (például a veszély- és fenyegetettség-érzés negatív jellegű változása) között nincs olyan tényező, amely következtében a katonai költségvetés sarokszámai jelentősen elmozdulnának a többletfinanszírozás irányába. Továbbra is igaznak véljük a korábbi tanulmányainkban már megfogalmazott állításunkat, miszerint olyan időszakokban, amikor a nemzeti szuverenitás katonai értelemben nincs veszélyben, akkor a katonai költ-

ségvetési források befagyasztása nem vált ki komolyabb szakmai-társadalmi ellenállást.

2. Az előző két általános konklúzióból egyértelműen következik, hogy a 2011-es költségvetés a „szinten tartás költségvetése” (körülbelül a GDP egy százaléka). Mindazonáltal egy szakmai cikkben jelezniük kell, hogy ez a költségvetési tervezet nem találkozik sem a NATO, sem egyes magyar jogszabályi (például Nemzeti Katonai Stratégia, a „Magyar Honvédség további fejlesztésének irányairól” szóló 57/2007-es országgyűlési határozat) elvárásokkal.

A katonai költségvetés belső struktúrája még mindig korszerűtlen szerkezetet mutat, hiszen a kiadások közel felét 2011-ben is a személyi juttatások teszik ki, miközben a valódi fejlesztésekre fordítható források nagysága jó esetben is csak a költség három-négy százalékára tehető. A fentebb említett országgyűlési határozat mindeközben kimondja, hogy a haditechnikai fejlesztésekre fordított források arányának el kell érnie a védelmi kiadások 20 százalékát.

3. Támogatható kormányzati törekvés ugyanakkor, hogy a minisztérium 2011-ben már – igaz csak jelképes (75 millió forintos) – forrást biztosít az Önkéntes Tartalékos Rendszer megerősítésére. Ezt a rendszert tovább erősítendő, a költségvetési tervezet parlamenti tárgyalásának időpontjában a védelmi tárca vezetése benyújtotta a parlamentnek „A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény” módosításáról (T/1667. számú törvényjavaslat), valamint „a Magyar Honvédség részletes bontású létszámáról szóló 106/2007. OGY-határozat módosításáról” (H/1671. számú OGY-határozati javaslat) szóló előterjesztéseket. Míg a törvényjavaslat a tartalékos rendszer szisztematikus átalakítását célozza meg (önkéntesség alapján szerveződő műveleti és védelmi tartalék, valamint minősített időszakban kötelezően behívható tartalékállomány), addig az országgyűlési határozati javaslat lehetővé teszi, hogy a Magyar Honvédség a jövőben legfeljebb nyolcezer önkéntes tartalékos státust létesítsen. ■

Irodalom

- Balla Attila*: A védelmi kiadásokat meghatározó tényezők. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, 2003.
- Kern Tamás: Katonapolitika: prioritás vagy nem? Egy kormányprogram margójára. *Nemzet és Biztonság*, 2010. 5. sz. 74–83. o.
- Kern Tamás: A magyar honvédelem központi finanszírozása a 2010. évi költségvetés tükrében. *Nemzet és Biztonság*, 2009. 10. sz. 76–84. o.
- Cáfolta a tárca, hogy csökken a katonák fizetése. *MTI*, 2010. 11. 09. <http://klubradio.hu/cikkonly.php?cid=118514>, letöltve: 2010. 11. 10.
- Nemzeti véderő kell! Interjú Fodor Lajossal. *Magyar Demokrata*, 2010. 46. szám, 2010. november 17.
- A XIII. Honvédelmi Minisztérium fejezet 2011. évi költségvetése, Budapest, 2010. november. T/1498. számú törvényjavaslat a Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről.
- Az Állami Számvevőszék 1025. számú jelentése: Vélemény a Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetési javaslatáról.